

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja
10-aastase juubeli

erinumber

Nov. 1920

Nov. 1930

Nr. 11

SISUKORD: 1. Saateks. 2. Rahvusvahelise Naisliidu juhataja tervitus Eesti Naisliidule tema 10-ks sünnipäevaks. 3. Eesti Naisliidu kümme aastat. 4. Miina Hermann. 5. Eesti Naisliidule vanema Eesti naiskondide poolt. 6. Anna Haava: Koduhelid — põhihelid. 7. Sõnake ühine misest. 8. Aino Kallas. 9. Naiskodukaitsest. 10. Naiste lähtekohad alkoholismivastaseks võitluseks. 11. Eesti maanaiste liikumisest. 12. Kristliku Noorte Naisühingu ideaalid. 13. Eri teedel — ühistel ideedel. 14. Eesti Naisliidu töö tervishoiu ja hoolekande alal. 15. Meie naiskongressid. 16. Mälestus ühest ilusast päevast. 17. Kui saabusin kaugelt. 18. Naisorganisatsioonid kutsehariduse teostajaina. 19. Rahvusvahelise Naisliidu tähtsaim põhimõte.

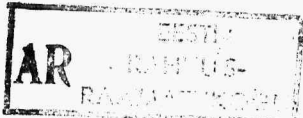

November 1930

TALLINN

Hind 30 senti

„Naiste Hääl“

Eesti Naisliidu häälekandja.

Jlhub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK   Väljaandja: EESTI NAISLIIT

Toimetaja kodune aadress: Roosikrantsi 4-1. Telef. 13-91.

Toimetus ja talitus asub: TALLINN, RATASKAEVU T. 22. TELEF. 433-26.

Avatud kella 12-2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

TELLIMISE HIND		KUULUTUSE HIND:
1 aasta peale . . . Kr. 2.—		1 lehekülj . . . . Kr. 30.—
½ aasta peale . . . „ 1.20		½ lehekülge . . . „ 20.—
Väljamaa tellimine . „ 3.—		¼ lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.— ½ aastas Kr. 2.75

Üksiknumbri hind 20 senti.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu
Häälekandja

Ilmub
üks kord kuus

TELLIMISE HIND:
1 aasta peale . . . Kr. 2.—
 $\frac{1}{2}$ aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine „ 3.—

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, RATASKAEVU TÄN. 22
Avatud kella 12—2   Telefon 433-26
Üksiknumbri hind 20 senti

KUULUTUSTE HIND:
1 lehekülge . . . Kr. 30.—
 $\frac{1}{2}$ lehekülge . . . „ 20.—
 $\frac{1}{4}$ lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, $\frac{1}{2}$ aastast Kr. 2.75

November 1930

Nr. 11

IV aastakäik

Eesti Naisliidu üldjuhatus, märts 1929 — november 1930.

Istuvad vasakult: Helmi Jansen, Salme Paldrock, abijuhataja Johanna Päts, juhataja Marie Reisik, abijuhataja Linda Einbund, juhat. liikme kand. p. Kitzberg, Liida Peet.

Seisavad vasakult: Helmi Mäelo, Juuli Steinmann, juhat. liikme kand. Ida Kuperjanov, Marta Linnaks, Virve Päss, Helmi Kaber, Klara Holst, Elfriede Mägi, Minna Letsar.

Puuduvad pildil: Emma Peterson, Marie Reimann, Minni Kurs-Oleks, Marta Kurfeldt, Liis Käbin, M. Martinson.

Saateks.

Käesolev „Naiste Hääl“ ilmub erinumbrina Eesti Naisliidu 10-aastase sünnipäeva puhul. Selles on tahtud koondada lühikeses kokkuvõttes ülevaadet meie naiste töö kohta neil mitmekesistel aladel, millised on omaks tunnistanud meie organiseeritud naiste enami poolt. Kuigi kümme aastat iseenesest pole kuigi pikk aeg ja ei õigusta erilist pidulikkust, tõendab käesoleva numbri sisu süiski, et meie Naisliidul oli põhjust siinkohal ära märkida praegust olukorda meie naiste töö korraldamisel.

Kümne aasta eest, mil II üleriikline naiskongress pani aluse Naisliidule, leidis meil üle Eesti vaevalt paarkümmend üksikut naisseeltsi, esotsas meie vanema naiskoondise — Tartu Naisseeltsiga, kellel ainukesena oli seljataga pikem tegevusaeg ja kelle püüded olid saanud eeskujuks teistele. Möödunud kümne aasta jooksul aga on meie rüik kattunud tiheda naisorganisatsioonide võrguga, — nende arv ulatub paljudesse sadadesse. Naised on oma erihuvide järele koondunud mitmesse keskkooandisesse, taotlevad aga kõik, kuigi eriteedel, ühist lõppsihti.

Ühegi Eestis tegutseva naiskoondise lõppsihiks pole naiste õigused. Neid nõutakse vaid selleks, et oleks avaramad võimalused loota ühiskonna kasuks. Kasvatada enesest kasulik ühiskonna liige, pakkuda ühiskonnale oma parimat — see siht on ühine kõigile meie naiskoondistele. Selle hüüdsõna all algas oma tegevust ka meie vanem naiste keskkooandis — sünnipäevulaps Naisliit. Naisliidu ümber on koondunud suurem osa meie naiskeskkooandisi ja pea kõik meie üksikud naisseeltsid ja ühingud, kes olid Liidu aluse panijad. Kuid ka need üksikud keskkooandised, kes veel ei ole Liidu liikmeks, on olnud kogu aeg Liiduga seotud ja sagedatel kordadel on koos töötatud. Ei taha siinkohal peatuda ei Liidu töö üksikasjade, ei selle tulemuste juures, kuna need on ära märgitud mujal. Tahaks vaid öelda, et see salapärane jõud, mis kõiki meie ühiskondlikult mõttejaid naisi on ühendanud Liiduga, peitub neis paljudes ühistes muredes ja rõõmudes, mis ühised kõigile naistele, peitub selles naise hinge erinevuses, mis kindlasti kord tulevikus, kui naine kogu maailma rahvaste peres paneb ennast maksma ka ühiskondlise elu ehitamisel arvestatava ja mõjuvõimsa kultuurtegurina, toob meie praegu nii materjalistlikku, ühekiilselt mõistusega loodud kultuuri — uue rikastava elurüüti.

Kogu maailma naisliikumine, selle kõige paremas mõttes, töötab selle sihi taotlemisel. Sün ei seis Eesti naised ükski. Rahvusvahelise naisliidu kaudu oleme seotud kogu maailma naistega.

Liidu tööd on möödunud kümne aasta jooksul kandnud haruldane üksmeel, mis on tundunud täitsa enesestmõistetavana, kuigi Liidu juures töötasid naised väga erinevate ilmavaadetega ja huviringkondadega. See on kõige paremaks tõenduseks, et Liit on suutnud omas tegevuses tabada ja kinni pidada sellest ühendavast naiselikust jõust, mis on sügavam ja mõjuvam, kui välised erinevused, mis oa ühine kõigile naistele. Palju parimat jõudu, head tahtmist, usku ja aega on naised pühendanud Liidu tööle. Selle eest tänab neid kindlasti kord tulevik.

Soojad sõprussidemed ühendavad meid Rahvusvahelise Naisliiduga. Ka need põhjenevad kõigepealt ühisel tahtmisel arendada end ikka teguvõimsamaks ühiskonna teenitusele, nüühasti perekonnas kui riigis.

Sooja suhtumise eest Eestisse Rahvusvahelise Naisliidu poolt võlgneme kõige pealt tänu selle karuaegsele juhatajale, lady Aberdeen'ile, kelle emalik ja avar süda on suure armastusega jälginud ja algatanud meie Liidu tööd juba meie raske vabadusvõitluse päevadest peale. Suurt tänu võlgneme ka Aino Kaldale, kes juba palju aastaid on esindanud meie Liitu Inglismaal, senises Rahvusvahelise Naisliidu juhatuse asukohas, ja kes seal väsimatult on tutvustanud meie tööd selle suure ilmariigi naistele ning võitnud sellele tunnustamist.

Kandku Eesti Naisliidu tööd ka edaspidi seni valitsenud üksmeel! Senised aastad on olnud peamiselt organiseerimise ja pinnaloomise aastad. Raskem töö — sisemine, üleschi-tav töö — seisab ees. Selleks on tarvis palju jõudu, üksmeelt ja anduvust! Naiste sotsiaalne süüdametunnistus olgu selle tõukejõuks ja kandjaks ka edaspidi!

Marie Reisik.

Greetings to the National Council of Women in Estonia on the occasion of the tenth anniversary of its foundation, from the President of the International Council of Women.

Lady Aberdeen,
Rahvusvahelise Naisliidu juhataja.

My dear friends and members of the International Council in Estonia, allow me to offer you my most heartfelt and affectionate congratulations on the celebration of the tenth anniversary of the foundation of your National Council.

You have shown by your work that you have understood the ideals which the International Council of Women was formed to promote by endeavouring to uphold the principles and practice of the Golden Rule in all relations of life whether these are connected with the home, the community, the nation, or the world.

We are thankful for the support which your young country is giving to our movement, and we offer you our warmest best wishes for your future development, and we trust that your Women's Congress may be the means of giving a great impetus to all your splendid activities.

It is of the greatest importance that the women of all countries should be bound together in a firm determination to support the Covenant of the League of Nations, and the Kellogg Pact signed at Paris by practically all the nations of the world renouncing

War as an instrument of international policy. By this means only can the mothers of the world ensure the happiness and welfare of their children and of their children's children, and be able to bring them up with the inspiration of the high mission which is given to them to bring in a golden age in which the nations will no longer live in fear and suspicion of one another, but will compete only with the ambition of each being the nation most worthy of the love of its citizens and of the world.

I wish I could be with you at your great Festival, and join with you in your beautiful national songs. But please believe that I am with you in spirit, and heartily rejoice with you in your happiness.

Yours affectionately,

Ishbel Aberdeen and Temair.

Rahvusvahelise Naisliidu Juhataja tervitus Eesti Naisliidule tema 10-maks sünnipäevaks.

Minu armsad Rahvusvahelise Naisliidu sõbrad ja liikmed Eestis, lubage mulle avaldada teile mu kõige südamlikumad ja sõbralikumad õnnesoovid teie rahvusliku Naisliidu 10-ma aastapäeva puhul.

Teie töö tõendab, et teie olete õieti aru saanud neist ideaalidest, millede teostamiseks loodi Rahvusvaheline Naisliit ja millised sisalduvad „kuldse reegli“, — tee teistele seda, mis sa tahad, et sulle tehtaks — elluviimises kõigis elu vahekordades kodus, ühiskonnas, oma rahva seas või kogu maailmas.

Meie oleme tänulikud selle toetuse eest, mida teie noor rüük lisab meie liikumisele, meie avaldame teile oma soojemad soovid ka edaspidiseks arenemiseks ja meie usume, et teie naiskongress saab suureks tõukejõuks teie ilusale tööle!

On ütlemata tähtis, et kogu maailma naised ühinevad kindlas tahtmises toetada Rahvasteliitu ja Kellogg'i Pakt'i, millele Pariisis kirjutasid alla pea kõik maailma rahvad, kohustudes lahti ütlemata sõjast, kui rahvusvahelise poliitika abinõust. Ainult sel teel võivad kogu maailma emad kindlustada oma laste ja lastelaste head käekäiku ja õnne, kasvatada neis selle suure ülesande inspiratsiooni, mis neile langeb — luua seda uut kuldset aega, kus rahvad enam ei karda ega kahtlusta üksteist, vaid nende võistlus seisab vaid iga üksiku rahva püüdes, olla kõige oma kodanikkude ja kogu maailma kõige armastusväärilisemaks.

Ma sooviksin olla teiega koos teie pidupäevil ja ühineda teiega teie ilusais rahva laules. Palun uskuda, et olen valmis teiega ja tunnen südamest kaasa teile!

Kõige sõbralikumate soovidega

Teie Ishbel Aberdeen ja Temair.

Eesti Naisliidu kümme aastat. 1920—1930.

Esimene aastakümme Eesti Naisliidu tööd on lõppemas. See sündis II naiskongressil 1920. aasta novembrikuul, kui vastu võeti liidu põhikiri ja valiti juhatus, millega liit tegevust võis alata. Küll oli liidu mõte ise vanem, sest juba I kongress 1917. a. tunnistas tarviliseks naiste tööd ühtlustava ning koondava

keskkoha asutamise, järgnevad aastad oma mitmesuguste muutustega põlnud aga küllalt soodsad rahuliku, ülesehitava töö arendamiseks, mis pärast alles kolm aastat hiljem, kui olid üle elatud okupatsioon ja vabadussõda, liidu teostamisele saadi asuda.

Esimesed ajad olid liidule omajagu

Miina Hermann,

Eesti Naisliidu auliige.

*Ei ole raske kohustele alluda,
Kui ühendab meid kallim side — isamaa.*

Miina Hermann.

rasked, sest õieti oli liit olemas ainult nimepidi, s. t., oli küll olemas põhikiri ja juhatus, puudusid aga liikmed, puudus raha, üldse kõik, mis tegutsemiseks vaja. Kuid põhikirjas oli ära määratud liidu eesmärk — kõigi eesti organiseeritud naiste koondamine ühiseks tööks, mis edendaks ja kindlustaks naiste õiguslikku, majanduslikku, vaimlist ja tervislist seisukorda, kui ka tööks üldsuse kasuks.

Ja kuna liit algusest peale kuulus Rahvusvahelisse Naisliitu, kelle ergutusel ta ellugi oli kutsutud, pidi selle suure ülemaailmse naiskoondise ülilm reegel —

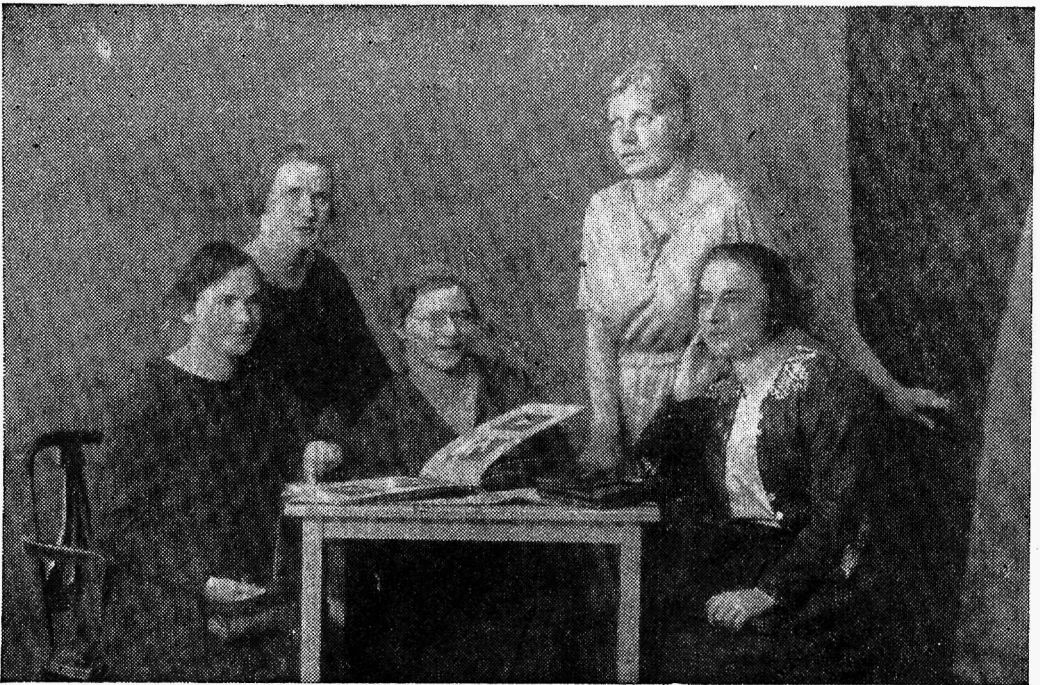
tee teistele seda, mis sa tahad, et sinule tehtaks, loomulikult ka temale oleme määrava tähendusega ta tegevuslaadi kohta.

Eesmärk silmade ees, lipukirjaks naiste rahvusvahelise koostöö kuldne reegel ja sihtjoonteks kongressidel vastuvõetud resolutsioonid, nende kolme najal algas liit oma tegevust, mida ta kogu kümme aastat on püüdnud kanda, juhtida ja arendada samas jões. Liit on püüdnud mõju avaldada selleks, et naiste arvamisest mööda ei mindaks riigi seadusandluses, majandusliku ja hariduse elu korral-

damisel. Ta on püüdnud teha, mis tema võimuses vastolu kaotamiseks demokraatliku põhiseaduse ja iganenud kodanliste seaduste vahel. Ta on märgukirjadega naiste arvamist avaldanud. Igalpool, kus ta seda tarviliseks pidas, juhtudel, kus seda on küsitud, kuid ka seal, kus seda mitte ei ole küsitud. Teadmine, et ta valvel seisab naiste pühamate õiguste eest, on neid väljaastumisi õigustanud. Seaduste juures, mis kuidagi naisi ja lapsi puudutavad, on liit läbi viinud naiste arvamise ärakuulamise ja saavutanud mõ-

lest pärastpoole on saanud korrapärased arstiabi punktid. Neist abi, nõu ja juhatust saanud isikute arvu võib lugeda kümnete tuhandetega.

Liidu püüdeks on olnud ka naistele suurema tööoskuse andmine mitmel alal, mis temale eriti lähedased. Käsitöö, kangakudumise ja majapidamise kursuste abil on niipalju kui võimalik levitatud kasulikke teadmisi. Kümne aasta jooksul ärareetud kursuste arv ulatab paarisajani. Kahtlemata on neil kursustel omajagu mõju olnud meie langusel oleva ko-

E. Naisliidu esimene juhatus 1920—1922.

Vasakult: Ida Hellat, Johanna Päts, Marie Reisik, Alma Ostra-Oinas, Linda Jürmann.

negi paranduse naiste ja laste paremaks kaitsmiseks.

Kümne aasta jooksul on liit tähelepanu pööranud emade ja laste kaitse paremale järjele tõstmisele, niisama ka töötanud nende tervislise seisukorra parandamise heaks. Tal on osaks saanud rahuldus näha tekkimas hulk asutusi, mis töötavad selle otstarvega. Liidu töö ema ja lapse tervise heaks on olnud kõige intensiivsem seal, kus laste surevuse protsent kõige suurem ja kus naine kui sünnitaja, kannatab suurima teadmatuse ja hoolimatuse all. Liit on püüdnud neile appi tulla rändavate tervishoiu kursuste näol, mil-

dukäsitöö uuesti elustamisel ja kodukultuuri tõstmisel.

Oma häälekandjas on liit näinud abinõu naiste koondumiseks, kõigi päevaküsimuste harutamiseks ja naiste seisukohtade avaldamiseks paljude ühiskondlikkude nähete puhul. Sellepärast pole liidu arvates mahavisatud pingutused oma häälekandja väljaandmiseks ja rahalised ohvrid selle heaks. Organiseeritud naispere kaotaks palju, kui tal puuduks see endaväljendamise vahend, sellepärast tuleb ka edasi töötada selleks, et „Naiste Hääle” väljaandmine võiks jätkuda.

Kümne aastase tegevuse jooksul võib

Eesti Naisliit rahuldusega konstateerida enda kasvamist selleks autoriteetseks esinduskoguks, mida ta peab olema. Liidu juhtivat kohta naisliikumises tõestab juba asjaolu, et iga viie aasta järele peetavad kongressid toimuvad kõige lähemas ühenduses temaga. Kuna tema senine tegevus on kantud kaaluva osa organiseeritud naiste heakskiitmisest, peab see temale olema julgustuseks, ühtlasi aga ka kohustuseks püsida selles teenäitaja osas, mida ta siamaani on täitnud.

Oma kümneaastast tööd tahab liit mäletada ei millegi muuga, kui raamatu väljaandmisega, millest ta loodab, et see ülevaate annab tema senistest püüetest ja saavutustest. Oma esimest tööjärku lõpetades, on liit küllalt teadlik, et siamaa-

ni tehtud töö on alles väike murdosake ülesandest, millega naisliikumisel on määratud toime tulla meie ühiskonnas. See ülesanne ei ole midagi muud, kui saavutada sootuks teistsugune töötamisviis ühiskonnas, kui see praegu on maksev, sootuks teine kooskõla sugude vahelises tööjaotuses. Naine peab võitma täievärtusliku kodaniku tunde, täievärtusliku kodaniku ja liikme paiga ühiskonnas. Ühiskondlik elu, mis praegu oma vormid on võtnud mehe näo järele, tuleb ümber korraldada mehe ja naise näo järele. Alles siis, olles seda saavutanud, võib naisliikumine endast ütelda, et ta oma suure kultuuriülesande on täitnud. Ka eesti naisliikumisel tuleb edasi töötada selle eesmärgi poole.

Helmi Jansen.

Eesti Naisliidule vanema eesti naiskoondise poolt.

24 aasta eest asutasime Tartu Naisseltsi, mis oli esimene naiste ühistöö Eestis. Umbes 10 aastat hiljem võttis naisliikumine hoogu ja kutsuti ellu üle maa naisselts. Loomulik arenemiskäigus tõusis pea tarvidus naiskoondise järele. Ja nüüd 10 aasta eest asutati Eesti Naisorganisatsioonide Liit. See oli juba suur samm edasi eesti naisliikumises, olime sellega Euroopa naistele järele jõudnud ja järgmine aste oli üleilmalise naisliidu austav ettepanek Eesti Naisliidule astuda üleilmalise naisliidu liikmeks.

Kõik see arenemine on sündinud väikeste sammudega, kuid visalt — ja tulemus on juba suursaavutus ning annab tunnistust meie naiste tööst. Ühe maa kultuuri kõrgust hinnatakse tema naiste arenemise tasapinna järgi.

Eesti Naisliidul on nüüd 10 tööaastat selja taga. Ta on jaksanud oma ümber koondada kõik meie naisseltsid ja viimaks veel meie suuremad naiste koondised ja liidud. Naisliit on ennast täitsa maksma pannud ja palju tulusat organiseerimistööd teinud. Ilus üksmeel on valitsenud seni Naisliidus, jäägu see kestma!

Olgu ja jäägu Naisliit toetuspunktiks vanadele tõekspidamistele, vanadele traditsioonidele ja lähtekohaks uutele aadetele, uutele püüetele, tähistele, millede poole üles võime vaadata; koonduskohaks ühistele sihtidele; sädemete sütitajaks, kui tuimaks jääme; kiir-

teheitjaks ja teenäitajaks paremasse, ilusasse tulevikku.

Marie Reiman,

Tartu Naisseltsi, eesti esimese naiskoondise juhataja.

Marie Reimann,
Tartu Naisseltsi juhataja.

Anna Haava,
Eesti Naisliidu auliige.

Koduhelid — põhihelid.

*Millised on meie kodud,
Meie küla, meie linn,
Mill'ne meie noorusmaa —
Selline saab rahva saatus.*

*Koduhelid — põhihelid,
Helisevad hingest hinge;
Helisevad eluaja,
Kajavad nad põlvest põlve —
Rahvaste suur sümfoniä.*

*— Kaitstes püha kodukollet —
Olgem puhtad südamest,
Pühitsegem meeli, mõtteid —
Süis on meie hingel jõudu.*

*Meie mõte, meie sõna,
Meie tööd ja meie teod,
— Olgu väikses, suures ringis —
Olgu puhtad, lebed kiired,
Halestades seda olu,
Kahandades kannatusi.*

*Kandkem käes valged küünlad,
Valged küünlad, piduküünlad,
Igavene rahuläige,
Kaatähhistades suuna,
Kuhu inimsool on minna...*

*Millised on meie kodud,
Meie küla, meie linn,
Mill'ne meie noorusmaa —
Selline saab rahva saatus.*

Anna Haava.

Sõnake ühinemisest.

Et ühendus tugevaks teeb, on vana tõde, sellepärast on üldkasulikkude otstarvete saavutamiseks tarvilikuks leitud ühinemine esirinnas mitme ühe ja samamõttelise isiku üheks koguks, seltsiks, aga ka ühiseid huvisid harrastavate mitme vähema seltsi ühinemine üheks suuremaks ühisuseks.

Lähemal vaatlemisel näeme küll, kahjuks, et mõnigi meie ühingute hulgas on asutatud juba algusest peale kas mõne üksiku isiku omakasuliste ehk väikese kildkonna kitsarinaliste huvide arendamiseks või kaitseks ehk nad on selleks ajaga väljakujunenud. Tänu üldisele ja proportsionaalsele valimiskorrale, oleme isegi niikaugele sattunud, et säärane

üksik-isiku ehk kitsaringkonnaliste huvide kultus meie valitseva kogu kaudu arendamist ja edendamist leiab, — nende õnnetute parteide kaudu, mis eetilisel on sageli langenud õige madalale tasapinnale ja millede tegutsemine ähvardab tuua meie väikelele riigile ja rahvale kasu asemel kahju.

Kõiki neid vigu ja puudusi, mis tulevad ilmsiks meie meeste ühingute, seltside, parteide kaudu, peaksime katsuma meie, naised, oma ühingutest kaugel hoida, — vigadest ja puudustest õppida, aga ei iialgi neid korrata ega järel aimata. Näib, et jääbki praeguse ja veel enam tulevikunaise ülimaldeks ühiskonda kõrgemale eetilise-moraalsele

tasapinnale tõsta. Selleks hiiglaülesandeks on muidugi hädavajalik kõigepealt iga isiku enesearendamine ja enesekasvatus, siis oma perekonnas ja lähemas ümbruses omi selgitatud põhimõtteid eeskuju kaudu maksmata panna. Arvan, et eeskuju on kõik, sõnad maksavad vähe. Nii see levineks ja laienekski viimaks moraalselt väärtuslikkudest isikutest koosnevate ühingute ja seltskondlike asutuste kaudu tervele ühiskonnale.

Et kõrgemaile vaimlistele sihtidele ja pa-leustele lähemale saada, tuleks meil mater-jaalsetegi külgede arenemiskäiku teravamalt tähele panema hakata. Materjaalses suunas arenemine kipub meil juba nii mitmeski as-jas liiale minema ja vaimlisi huvisid läm-ma-tama.

Tuleb tingimata tagasihoidlikumaks ja kokkuhoidlikumaks hakata riietuses, söö-mises-joomises, lõ-butse-mises!

Kui praegused hügieenilised tõekspidami-sed kirjutavad meile ette kõiges lihtsusta-mise, näiteks söömisel, siis teeme meie praegu jõupingutusi just vastupidises suunas: saa-dame suurte kuludega seotud õpingutele vä-lismaile inimesi, kes peavad kõiksugu keeru-liste toitude valmistamist õpetama meie ma-japidamise koolides. Ühe täienduskooli õpi-lane saadeti kümnete kilomeetrite tagat põh-jatu teega linna kallihinnaliste väljamaa maitseainete järele, mis ju seisis mingis ette-kiirjutatud „toiduretseptis“ ja olid hä-dasti (!) tarvilikud mõne kunstlik-keerulise roa võrtsitamiseks, mis on uuemaaja teaduses tunnustatud otse kahjulikkudeks inimese or-ganismile, jah, just haiguste tekitajaks.

Ja siis veel meie riietus!

Sellega oleme küll veelgi enam käest ära läinud. On küllalt ja küllalt nähteid, et meie noored tütarlapsed oma tervise kulul ajavad taga meeletut riieteuhkust. Mõeldagu natu-kenegi järele, kas meie siis küllaltki rikkad oleme, et kõiksuguseid Pariisi ja Viini rätse-pade ja riidevabrikantide oma kasuks välja-mõeldud moodilollusi järele ahvida, kuna meil oleks teha parematki, kui aga küüniks jõud. Ja sarnast moegi hullustust samuti kui keeruliste, võrtsitatud hügieenivastaste toitude kultust soodustatakse isegi mõjuvõim-sate valitsusaparaatide poolt. — Miks, näi-teks, ei võiks meil kõigis tütarlaste koolides panna maksmata ühtlusrietus, mis päästaks

Aino Tamm.

noori õpilasi üleliigse ehtimise ja edvistamise kiusatusest ja harjutaks neid omi huvisid koondama parematele küsimustele, ja mis tu-leks abiks vanematele kokkuhoius ning kergi-taks nendele nende vaeva ja muret, mis nad näevad laste pärast. Tervishoiu mõttes tu-leks ette kirjutada tingimata ka madalad kinga kontsad. Need mõlemad tähtsamad riietamise nõuded tuleksid laiendada hädasti ka naisametnikkude kohta.

Mis puutub lõbutsemistaudisse, mis meil valitsemas, siis tuleks see eriti koolipidude suhtes suure revisjoni alla võtta.

Südamepeal oleks veel paljugi ülemal puudutatud ja puudutamata jäänud küsi-muste kohta öelda, kuid mul on armas tead-mine, et meie naisühingute ja seltside üles-anne ja püüd paljude muude paleuste kõr-val on ka neid küsimusi kaaluda, selgitada ja võimalust mööda maksvusele viia.

Siis muud kui: jõudu tööle! Aidaku naiste töö üksmeel viia meid ligemale rahule nii kodus, kui kogu maailmas!

Aino Tamm.

Aino Kallas,

Eesti Naisliidu esindaja Inglismaal.

Täiuslik inimene peaks suutma nagu mikroskoobi läbi uurida pisemaidki eluavaldusi oma ümber, aga ühtlasi ühtesoodu vaadelda nagu teleskoobiga kaugeid ja mõõtmatuid avarusi, olles Maa inimene ja Kosmose elanik ühekorraga.

London, 15. 10. 30.

Aino Kallas.

Naiskodukaitsest.

Eesti naine on alati olnud Eesti mehe kõrval võitluses olemasolu, vabaduse ja parema tuleviku eest. Astusid mehed kokku kaitseliiduks, ei jäänud ka naine pealt vaadata, vaid asus mehe kõrvale, et nõuga ja jõuga kodukaitsemisel abiks olla. Naised koonduisid kaitseliidu üksuste juure, tegutsesid seal alguses ilma kindla plaanita ja juhtnõrta. Ei ole sugugi ime, et nad siis ka mitmel pool meestega ühes marssisid ja relva käsitamist õppisid, mis kaunis militaristliku suuna

tahtis võtta. Kaitseliidu ülem pani 1927. aastal käsikirjaga maksma naiskodukaitse põhijooned. Põhijoonte alusel tuli naissalkadel, kes olid meesüksuste juures, enesest moodustada naisjaoskonnad. Ringkondade esitajad valisid eneste seast ülemaalse keskjuhatus. Keskjuhatus kutsus naiskodukaitse üldkongressi Tallinnas kokku. Kongress võttis põhijooned omaks, andis keskjuhatusle tarvilikke näpunäiteid ja kodukaitse algas üle maa kiire organiseerimisetöö. Liikmetel tuli gruppeeruda isikliku huvi järele mitmesse, põhijoontes äratähendatud rühmadesse, nagu: sanitaar-, toitlus-, majandus-, spordi-, propaganda- ja noorterühmad.

Sanitaarrühma naistel tuleb samariitlaste ja esimese abi andmise kursus läbi teha. Nendest moodustatakse üksuste juure sanitaarlendalgad, kes abistavad kaitseliitu manööveritel jne. ja hoolitsevad omas jaoskonnas sanitaar-varustuse eest. Annavad abi õnnetuse juhtumistel oma kodudes ja ümbruskonnas. Levitavad, eriti maal, puhtuse tähtsust ja täidavad ka taudide ajal oma samariitlaste kohuseid. Sanitaaralal on mitusada samariitlaste kursustest osa võtnud, kursuste korraldamisel on meile kaasa aidanud kohalikud arstid üle maa tasuta, kuid on ka mitmel pool, kus arsti ei ole, arst-instruktoril tulnud kursusi anda.

Toitlusolude parandamiseks on jällegi Naisliidu ja Põllum. Kesksest instruktoriga mitmed kursused aidanud ära pidada, kus pearõhku on antud massitoitlustamisele. Praegu ei ole ühtki ringkonda, kus toitlusrühma naised ei oskaks mitmele sajale inimesele maitsev toitu valmistada.

Majandusrühma naised on kaunikesi summasid pidudaga ja loteriidega malevlastele hankinud. Niisama on varustusrühmad mitmel pool tarvilikku varustust muretsenud.

Isamaalise propaganda alal on naised püüdnud tõsta lugupidamist oma maa ja rahva vastu. On austatud meie vabaduse eest võitlejaid. On tähtpäevadel langenud kangelas mälestatud, nende kalmudele rongikäike korraldatud, nende hauakünkaid lilledega kaunistatud. Mälestussammaste ümbruse korrahoold on mitmel pool naiste auasjaks saanud. Naised püüavad maast madalast oma lastele sisse kasvatada austust nende vastu, kes oma elu on jätnud seks, et tulevastel põlvvedel kerge oleks künda vaba Eesti mulda.

Pidukavadele on püütud rahvuslik ilme anda. Kavas ei puudu kuskil rahvalaul ja rahvatantsud. Saare- ja Setumaal ilmuvad ka

naised sagedasti rahvariietes. Viimasel ajal on kodukäsitöö keskselti abil mitmel pool ka mitmed rahvuslise käsitöö kursused ära peetud — et esivanemate ilusaid esemeid uuesti ellu kutsuda.

Noorteliikmetele on võimalus jaoskondade juure koguda. Sellest on ka noored kinni haaranud, mitmel pool on noortest liikmetest noorterühmad moodustatud. Praegu on väljatöötamisel kodukord noortele ja lähemas tulevikus tahame naisnoorsepad ja teised, kes veel organiseeritud ei ole, oma tiiva alla koguda. Loodan, et oskame nendest kasvatada elurõõmsaid ja isamaad armastajaid naisi.

Suurt rõhku oleme pannud esinaiste kursustele ja esinaiste päevadele, mis pea siin, pea seal maanurgas ära peetakse. Sellega oleme suutnud tuhandete liikmete vahel ühendust luua ja tööle ühtlase ilme anda. Praegu on juba organiseerimine lõpul. Töö on täitsa ühtlase suuna võtnud ja läheb suure hooga edasi kindlas sihis ning näitab igal pool kasvamist ja edenemist.

Sellejuures ei ole meie mitte jätnud jälgimata meie üldist naisliikumist. Oleme riigikogu ja omavalitsuste valimiste ajal koosolekutel naistele südamele pannud mitte liig tagasihoidlikud olla ja teadmatuna tegutseda. Eriti sel juhul, kui tuleb mõni tähtis naisesse puutuv küsimus esile, seal tuleb naistel, ükskõik mis organisatsioonis keegi on, oma õiguste ja oma seisukoha eest väljas olla ja tegutseda ühel nõul.

Neil päevil astub kokku IV ülemaaline naiskongress, kus kõik naistesse puutuvad küsimused käsitamist leiavad, kus naised ühtla-

Mari Raamot.

Naiskodukaitse esinaine.

selt omad rõõmud ja mured läbi arutavad ja millest kõik naisorganisatsioonid, ka vähemusrahvuste naisliidud, osa võtavad. Siin tõmbab ühtlaselt kaasa ka kodukaitse heameelega. Taheb oma osavõtuga avaldada Naisliidule lugupidamist ja tänu kümne aasta jookul tehtud suure ja viljarikka töö eest ja soovida, et juubilar järgneval kümnel sama suure energiaga ja sama suurte tagajärgedega edasi sammub.

Mari Raamot.

Naiste lähtekohad alkoholismivastaseks võitluseks.

Naiste Karskusliidu põhimõtted ja tegevusvahendid.

Naiste karskusliikumine algas 1872 a. Põhja-Ameerikas, ühes väikeses linnakeses, ning oli sihitud otsejoont kohalikkude kõrtside vastu. Häda sundis naisi ühinema, kuna kõrtsid meelitasid mehed naistelt ja isad lastelt. Naine ise tol korral ei joonud. Moodne liikumine peab küll oma osa selgitavat ja päästvat tööd teema naiste eneste hulgas, naiste eneste pärast, kuid naiste karskusliikumise pea tähelepanu ja ülesannet jääb ikkagi naise k u i m õ j u t a j a juurde kasvatajana kodus, seltskonnas ja ühiskonnas, kuid ka

naise kui kodaniku juurde oma õiguste ja kohustustega.

Kui ülalmainitud ajal naiste karskusliikumine algas, ei olnud naine mitte riiklikes ja ühisondlikes asjades kaasaotsustaja mehega. Ta tegevus ja huvid piirdusid oma enese koduga, kuni h ä d a selle sama oma enese koduse rahu ja õnne pärast teda väljapoole tungima sundis. Joomise kiire kasvamisega kasvasid hädad ja viletsused. Naised koondusid ja otsustasid astuda võitlusse, kuid peagi tundsid nad, et vaenlase juured on sügavamal, kui

neile esialgul paistis. Nad tundsid kõige pealt, et ilma kaasakõnelemise ega kaasaotsustamise võimaluseta ühiskonnas nende töö ei ole suuri tulemusi. Hakati nõudma ka naistele hääleõigust, et kaasaotsustajana oma mõju maksma panna. Naistel oli kohe selge, et alkoholi uputavat hädaohtu saab takistada ainult seaduslikul teel. Terve ja loomuliku mõistusega ei saadud omaks võtta, et vabalt võidakse müüa niisugust laastavat mürki, nagu seda on alkohol, kodude ja perekondade suurim vaenlane. Nendest lähtekohtadest väljudes koonduti ja võeti aluseks põhimõte: naine, astu vastu oma kodude suurimale vaenlasele ja nõua, et sa võid talle sõda kuulutada mitte ainult ideelise aatekandjana, vaid täisõigusliku otsustajana.

Hiljem, kui naine hakkas liikuma rohkem väljaspool kodu ja oma mõju ka seltskonnas näitama, ühtus esimesele ka teine: naine peab tõstma oma väärtust, peab kõrgemale seadma oma nõudmised, peab alandavakstundma mehega ühesoppa langeda, peab teadma, et kõik mis on ühiskonnashalba,

on tehtud naise teadmisel ja osalisel kaasabil.

Veel hiljem, kui nähti, et vaenlane kõigest hoolimata tungib edasi, sest teda kannab kapital, hakati suurt tähelepanu pöörama naistele enestele emadena koduse kasvatusse kaudu, ja aluseks võeti: naine emana peab olema teadlik oma suurest kasvatuslikust mõjust, peab mõistma seda maksmapanna oma kodus, peab teadma, et tema eestkätt kannab enesel vastutust oma laste eest, enese eeskujuga.

Kui alustati naiste karskusliikumisega Eestis (1923 a.), olid selged alused: organisatsioon luua täiskarskuse alusele, üksikisikutelt võtta karskustöötus: ma ei tarvita ise ega paku teistele joovastavaid aineid, ega suitseta, mida siin oma allkirjaga kinnitan. See nõudmine, loobuda sellest, mis tihti ei ole silmale vastik, nõudmine, loobuda põhimõtte pärast, mis nõuab kindlat veendumust, iseloomu ja sotsiaalset vastutustunnet, sellest nõudmisest saavad üle need, kes enesele selgeks teevad seisukoha, et iga tilk on kaasaaitamine suurele hädale ja viletsusele, mis alkohol maailmas sünnitab.

Töövahendeiks tarvitatakse nii meil, kui ka mujal maailmas elavat- ja trüki sõna kui ka praktilisi ettevõtteid, mis kõik juhitud alkoholivaba kultuuri poole püüdmise sihist.

Naiste Karskusliit Eestis on seni pidanud pearõhku panema organiseerimistöole, mis jääb ka tuleviku ligemaks ülesandeks, sest suurel hulgal on ka suur jõud. Et alkohol ei mürgitaks juba lapsi, on kogutud vanematelt töötusi erilisele kaardile, et nad oma lastele mitte ei paku joovastavaid jooke. Sarnaseid töötusi on seni antud üle 2700 lapse eest. Emadele kasvatuskõnemuste selgitamiseks on korraldatud üleriiklisi emadepäevi, milledest osavõtt väga suur, näit. 1928 a. korraldati üle riigi kokku 362 emadepäeva koosolekut 57.600 osavõtjaga, 1929 a. korraldati 403 emadepäeva koosolekut 65.400 osavõtjaga, kuna käesoleval aastal korraldatud emadepäev ületab kõik teised ja täpselt on raske öelda arvu, sest korraldamisest võtsid osa ka kirikud ja noorsoo organisatsioonid. Ka emadepäevade korraldamine on korraldatud, millistest viimasel ajal on pidanud loobuma, kuna need nõuavad suuremaid ainelisi

Helmi Pöld,

Naiste Karskusliidu juhataja.

kulutusi. Trükisõnaliseks selgituseks tarvitatakse oma ajakirja „Eesti Naist”, lastele „Väikeste sõpra” ja muudki kirjan dust, nagu „Raamat emale” — Dr. M. Jürisson-Kleitsmanilt ja „Alkoholivaba kultuuri poole” — Helmi Mäelo poolt, kui ka lëndlehti.

Praktilise ettevõtte alal on avatud Tartus, Jakobi 12, karske söögimaja, mille kõrval töötavad majateenijate kursused. Kitsaste olude ja aineliste raskuste tõttu

on ettevõtted küll väikesed, kuid alguseks siiski küllalt lootusi andvad.

Naiste Karskusliitu kuulub seni 21 organisatsiooni ja hulga üksikliikmeid, kokku umbes 2500 üksikliikme koguga.

Naiste Karskusliitu juhatab tema algusest peale Helmi Põld, kes on ühtlasi esimene naine meie karskuspõllul. Oma sügava veendumuse ja üldse sügava hingega paneb ta pitsati sellele tööle.

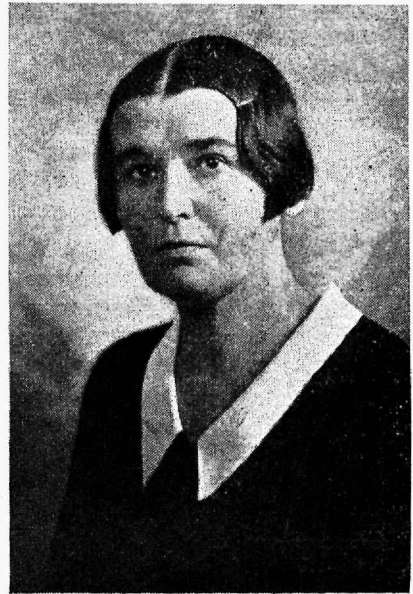
Helmi Mäelo.

Eesti maanaiste liikumisest.

Tõsise demokraatliku vaimu avalduseks ühe riigi ja rahva elus on, kui kodanikud on niivõrt küpsed, et nad suudavad endid organiseerida ja koondada vastavalt kutsealadele. Niisugustes kutsealalistes koondistes pääseb mõjule kõige paremini kodaniku isetegevus. Nende koondiste kaudu korraldavad kodanikud ise oma elu vastavalt elust enesest esile kerkinud nõuetele. Riigi elu arenemisel on sellistel organisatsioonidel suur tähtsus, sest paljud puudused ja väärnähtused mitmetes eluavaldustes kõrvaldatakse ja hoitakse ära tänu kutsealalistele koondistele. Ühtlasi on need parimad ja riiklikult seisukohalt kõige odavamad tegurid elu evolutsioonilisel arendamisel.

Meie põllumeeste kutseorganisatsioonidel — põllumeesteseltsidel — on oma pikk ajalugu seljataga, mis ulatub juba üle poolesaja aasta. Sellevastu aga maanaiste kutselises isetegevuses laiemas ulatuses ei olnud pea mingeid tähelepanu vääri vaid eluavalduksi kuni iseseisvuse tulekuni. Ometi on põllumajanduses perenaise kutseala sama suure tähtsusega kui põllumehe omagi. Võrratult suured on aga perenaise ülesanded maaelu vaimlises arendamisel, noorsoo kasvatamisel, tervishoiu nõuete täitmisel, rahva toitmisel ja riietamisel, kultuurilise kodu loomisel jne. jne. On loomulik sellepärast, et perenaiste kutseline liikumine ei võinud jääda tulemata — varem või hiljem pidi see algama.

1926/27 aastatel tõstiski E. Põllumeeste Keskseits, kes kogu aeg korraldanud muu töö kõrval ka kodumajanduslikku nõuannet maal, maanaiste organiseerimise küsimuse päevakorrale. On üsna loomulik, et see algatus tuli E. P. Keskseitsilt, sest temal, kui põllumajandusliku kultuuri edendajal, oli selge, et pool põllumajanduslikku tööd seisab pere-

Liis Käbin,

Maanaiste Keskseitsi juhataja.

naise kätes ja niikaua, kui perenaine ei seisa oma kutse kõrgusel, ei saa olla põllumajanduses täit edu.

E. P. Keskseits korraldas kõigepealt igas maakonnalinnas ühe perenaistepäeva. Esimene neist peeti Tartus 20. veebr. 1927. Osavõtt neist päevadest oli niivõrt elav, et isegi asja korraldajad ise olid sest üllatatud. Ühtlasi näitasid need päevad, et meil leidub maal rohkesti teadlikke naistegulasi, kes on võimelised juhtima maanaiste liikumist. Peagi peale perenaistepäevi tekkisid juba esimesed perenaisteseltsid maal. Sellele maanaiste liikumise hoogsale käigule aitas palju kaasa E. P. Keskseitsi peasekretär ja tookordne si-

seminister hra J. Hünerson, kes võttis isiklikult osa pea kõigist sel ajal peetud perenaistepäevadest, ergutades ja julgustades elava sõnaga naisi asuma tööle. Sõnakülv sattus heale pinnale ja vili hakkas hoogsalt kasvama.

Peale üheaastast töötamist jõudsid perenaisteseltsid selgusele, et nende töö suuremaks edukuseks oleks vaja juhtivat ja korraldavat keskk kohta. Ning 1928. a. kevadel asutatigi Kädva, Varbola ja Lelle perenaisteseltside algatusel Eesti Maanaiste Kesksele, kuhu astus lühikese aja jooksul liikmeks üle 20 perenaisteseltsi. Kesksele avamise koosolek, kuhu pea kõik perenaisteseltsid olid saatnud oma esitajad, volitusega astuda Kesksele liikmeks, peeti ära 31. aug. 1928. a. Tartus. Samal koosolekul, arutades Kesksele lähemad ülesandeid, leiti, et on tarvilik pidada tihedat sidet niihästi E. P. Kesksele, kui põllumajanduse alal töötava keskorganisatsiooniga, kui ka E. Naisorganisatsioonide Liiduga, et olla ühenduses Eesti naisliikumisega üldse, ning otsustati astuda mõlemate keskorganisatsioonide liikmeks.

Sel koosolekul kerkis üles veel oma häälekandja küsimus. Et oma häälekandja väljaandmine oleks olnud aga seotud suuremate majanduslike kuludega ja et Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi väljaandel juba ilmus maanaiste kutseajakiri „Taluperenaine“, siis otsustati tunnistada viimane E. M. Kesksele häälekandjaks, kui Ak. Põllum. Seltsil ei ole midagi selle vastu. „Taluperenaine“ on A. Põllum. Seltsi nõusolekul püüdnud E. M. Kesksele häälekandja ülesannet täita nii palju, kui see olnud võimalik.

E. M. Kesksele oli tegevuse alul, nagu noorel organisatsioonil kunagi, raskusi nii vaimlise kui ka ainelise jõu leidmisega, ja ei saa öelda, et praegu neist raskustest üle olidaks. Kuid hädavajalikkuga on siiski kuidagi hakkama saanud. Kesksele asjaajamise kuld sai katta liikmemaksudest ja maanaisteseltside poolt määratud toetustest, tööjõuna andis E. M. Kesksele kasutada oma kodumajanduse instruktorid E. P. Kesksele. Viimane korraldas veel 1928. a. suvel oma instruktoritele kuuajalised täienduskursused, kus neile anti muuseas juhatusi ja näpunäiteid ka seltsi asjaajamises ja organiseerimisküsimustes.

Kesksele juhivad viieliikmeline juhatus asemikkude kogu ja nõukogu poolt antud juhtnõuete järele.

Kesksele ülesandeks on kohalikkude perenaisteseltside töö ühtlustamine, juhtimine ja arendamine; maanaiste kutsehariduse edendamine, kodumajanduse seisukorra selgitamine ning igakülgne edendamine; maanaisteseltside maanaiste majandusliku ja ühiskondliku seisukorra parandamiseks abinõude otsimisel abiks olemine jne.

Omavalitsusel esimesel eluaastal on Kesksele oma vähese tööjõu kulutanud peaaegu isiklikult organiseerimistöele, olles abiks uute seltside asutamisel ning nende ülesannete ja sihtide selgitamisel. Sellejuures on Kesksele hoidunud kunstlikult perenaisteseltsi asutamisest, vaid asja on juhitud ikka nõnda, et kohapeal seltsi asutamiseks oleks pind küps ning asutajad teadlikud neis ülesannetes, mis nad seltsi asutamisega endi peale võtavad. Sel teel on ära hoitud elujõuetute seltside tekkimine.

Peale selle on Kesksele olnud abiks maanaisteseltsidele ümmarguselt 2000 mitmesuguse kursuse, loengu, perenaiste- ja emadepäeva, õppereiside, tee- ja peoõhtute korraldamisel jne. Kesksele on korraldanud kõigile maanaisteseltside tegelastele kaks üleriiklikku kursust, kus anti juhatusi seltsi asjaajamises ning seltsielu juhtimises. Neil kursustel arutati läbi ka hulk maanaiste majanduslikku olukorda puutuvaid küsimusi, nagu ai- ja kanakasvatuse saaduste müügi korraldus ja muud. Kesksele on valmistanud maanaisteseltsidele töökaavad, kodukorra, märgi, lipukavandi ja lippe, noorteringide põhikirja jne. Eriti on õhutatud Kesksele poolt just noorteringide asutamist maanaisteseltside juurde, et sel teel maanoortes juba varakult äratada huvi ja lugupidamist loova maatöö vastu ning võita nad seega meie maakultuuri edendamise tööle ja hoida valgumast linnadesse. Et hõlbustada perenaistele teenijate, ning teenijatele teenistuse leidmist, selleks on õhutatud n. n. tööbüroode asutamist maanaiste seltside juurde.

Kõige lähema tuleviku muresid on E. M. Kesksele peale muu praktikatalude leidmine ja väljaarendamine kodumajandust õppivate noorte jaoks ning võimaluste otsimine maanaisteseltside kaudu praeguse majandusliku kitsikuse vastu võitlemiseks.

On veel teisigi kavatsusi, mis aga nõuavad juba rohkem ainelist jõudu teostamiseks. Nii on Kesksele kavatsusel ehitada eeskujulikku talukööki, soetada instruktoritele kursustele kaasavõtmiseks õppeabinõusid jne. Kõige sellega tuleb aga vist küll oodata vä-

hemalt nii kaua, kui näeb, missuguste tagajärgedega lõpeb loterii, mis Keskseksil koos E. Naisliiduga praegu käimas.

See oleks peajoontes kõik meie lühikesajalise maanaisteliikumise kohta. Olgu veel

vaid nimetatud, et meil on maanaisteseltse praegu üldse ümmarguselt 160, neist on Keskseksli liikmeid 130.

*Lüis Käbin,
Maanaiste Keskseksli juhataja.*

Kristliku Noorte Naisühingu ideaalid.

Organisatsioonid on palju ja vaevalt võime imestada, kui naised on kahevahel ja teadmatuses, milline neist oleks tema erilise poolehoiu vääriline. Millised on siis kristliku noorte naisühingu head küljed, mille tõttu teda hulgad naised valivad teiste heade organisatsioonide hulgast ja pühendavad temale oma poolehoiu, aega ja tööjõudu?

Peame märkima kohe algul, et ühing ei ole, täpselt väljendades, asutus iseenesest. Ta on pigemini kristliku kiriku avaldusviise, meetod või t e e, kuidas mitmesugused kirikud võivad ühineda noorte naiste koondamisel.

Selle koondamise aluseks aga on veendumus, et igaljuhul on midagi jagada teisele.

Nii siis on ühing — ühistöö. See ei ole ühe naisrühma — haritud, hästikasvatatud, jõukate naiste heategevus teise kihi, võib-olla, viletsamas seisukorras olevate naiste heaks, vaid on kõikidest kihtidest naiste koondus teatud ühiskonnas. Suures linnas, näiteks, võivad edasiõppijad neiu, perekonnaemad, käsitöölised ja vaimutööd tegevad naised väga hästi teha midagi koos, sealjuures saades võimalust heita pilku ka üksteise ellu ja rikastades selle läbi.

Ühing on vabatahtlikkude organisatsioon. Noor naine või neiu läheb ühingusse omast vabast tahtmisest. Ühing asutatakse ainult siis, kui on olemas teatud rühm naisi, kes teda soovivad ja vajavad, ja see on nende n a i s t e ühing.

Ühing on organisatsioon, mille siht on ehitada, mitte parandada ja lappida; kõrvaldada halb iseloomukülgi enne, kui oleks vaja asuda parandama tehtud paha. Nii siis ei ole ühingu töö päästetöö, kuigi ta peaks alati olema valmis tõttama abiks juhustel, kus seda vaja. Ühing on pigemini kool, kus õpitakse elu ülesandeid, kuna ta on n o o r t e n a i s t e ühing.

Ühing hindab naise elu igakülgselt ja tahab arendada tema keha, vaimu ja hinge selleks, et ta oleks kõigiti täielik naine. Kõik ühingu mitmekülgne kasvatusline ja haridusline töökava, kehaline kasvatus, võimlemine,

puhkeasutused, tervishoidlised loengud, esimese abi andmise õpetus, üldhariduslised ja tehnilised kursused, majapidamise õpetus, usuline töö, tegelik rühma töö klubides — kõik on vaid juhitud mitmekülgse ja kooskõlalise naiselikkuse arendamisele.

Kuid ühistöö, kui ta peab seda olema tegelikult ja mitte ainult nime kaudu, nõuab ühist sihti, eesmärgi ainsust, mis oleks aluseks kõigile erinevustele tööaladel. Ühing tunnustab ainsana usulist sihti, mis võib ühendada ja hoida koos iga rühma, ja püüab alalõpmata viia oma liikmeid lähemale ühise sihi äratundmisele.

Ühingu ülim püüd on — teha naisi kristlasteks, kristliku iseloomu arendamine pigemini, kui väliste olukordade parandamine. Sellega ei ole öeldud, et mõned organisatsioonid ei peaks tegema oma peaeesmärgiks halbade tingimuste kõrvaldamist, rikutud vahetõrgete korraldamist. Kuid ühing, tehes tegemist ka sellega omas töös vajalisel määral, näeb oma tööd esijoonel naiste enesete juures.

Lõpuks, on ühing teatud mõttes, kuigi vast ebatäiuslik, siiski nähtav kristliku armastuse väljendus ühiskonnas, sarnasel viisil ja kujul, mida võib mõista iga naine. Ühing on tegevuses igal ajal, päeval ja ööl, suvel ja talvel. Kohanedes kiirelt, võib ühing olla alati valmis väljendama seda armastust ja heatahtlikkust sõnades ja tööviisides, tegudes ja teenimises, olles kättesaadav igale naisele.

Kristlik noorte naisühing on tegutsenud edurikkalt Eestis juba ligi kümme aastat. Praegu asuvad ühinged Tallinnas, Tartus ja Pärnus, neist on Tallinna ühing kõige arvurikkama liikmeskonnaga ja laialdasema tegevusega.

Tundes kaasa Eesti Naisliidu sihtidele ja hinnates tema tööd meie kodumaa naiste kasuks, astus KNNÜ käesoleva aasta algul liidu liikmeks. Praeguste pidupäevade puhul, kus Naisliit peatub hetkeks ja vaatab tagasi oma küm-

neaastasele tegevusele, tervitab kristlik noorte naisühing teda ja soovib õnne ja edu tuleviku tööks. Esimesed ja vististi kõige raskemad kümme aastat on liidul seljataga, kuid ka järgnevad aastakümned toovad kaasa omad

ülesanded. KNNÜ palub Jumalalt jõudu kõigile töötajatele ja õnnistust tööle, et Liit kasvaks tõsiseks naisliiduks, mis püüab kasvada ja täiendada ise ning viia kodumaad vastu paremale tulevikule.

Eri teedel — ühistel ideedel.

Uuema aja ratsionalism seab üles nõudmise tööjaotuse suhtes. See ratsionaalsuse põhiprintsip on leidnud tunnustust mitte üksnes tööstuses ja majanduslikkudes ettevõtetes, vaid ka sotsiaalse korra loomises. Ühiskonna keeruline mehhanism nõuab kõige peenemat erinemist ja otstarbekohast töö korraldust, et vähema jõupingutustega ning kiiremini jõuda lähemale inimkonna ideaalidele.

Samasugune erinemine ja tööjaotus on leidnud aset ka naisliikumises, mis koosneb üksikute erirühmade püüetest oma huvide kohaselt arendada ja tööle rakendada omi võimeid ühiste ideede teostamisel.

Ühe sarnase erirühmituse moodustavad akadeemiliste naiste koondised, kuhu kuuluvad kõrgema haridusega naised, kellel on ühiskonnas saanud osaks arendada oma intellekti, tungida elutõdedesse — teadusesse, raskes võitluses ja võistluses jõuda sinna maale, kuhu oli möödunud aastasadel meestel ainuõiguslik juurepääs. Nende kätte on usaldatud vaimlised varad, mis ei tohi jääda surnud kapitalina, vaid peavad looma uusi väärtusi. Muidugi mitte üksnes majanduslikke väärtusi, vaid eestkätt kõrgemaid vaimlisi ja sotsiaalseid hüvesid.

Akadeemiliste naiste õlul lasuvad rasked ühiskondlikud kohustused, mida nad on püüdnud omal lühikesel olemasolu ajal jõu ja olude kohaselt täita. Enam kui kümme aastat tagasi (1919. a.) loodi *Rahvusvaheline Akadeemiliste Naiste Liit*, kes võttis endale kolmesuguse ülesande: akadeemilise, feministilise ja humanse. Kuid need kolm ülesannet ei ole sugugi üksteisest lahkuminevad, vaid nad sihivad kõik ühe ja sama lõppeesmärgi — inimkonna õne ja kaunima tuleviku poole.

„Isiku arenemine viib ühiskonna arenemisele.“ Selle tõe äratundmises on akadeemilised naised kõige pealt pöörnud tähelepanu naiste hariduse korraldamisele, tema intellekti arendamisele ja teadusliku töö edendamisele naiste kaudu. R. A. N. Liit ja üksikud rahvuslikud ühingud jagavad igal aastal Liidu

Alma Martin,

Akadeemilise Naisühingu juhataja.

liikmetele stipendiume teaduslikuks otstarbeks, võimaldades neile väljaspool oma kodumaad ette võtta teaduslikke uurimusi.

Organiseeritud akad. naised püüavad tegeleda mitte üksnes puhtteaduslikul alal, vaid nad katsuvad rakendada omi teadmisi ka elus, otsides võimalusi tegutseda tööstuses, kaubanduses, riigiasutistes, hariduse ja poliitika alal jne.

Need näiliselt puhtakadeemilised sihid taotlevad kaudselt üldiseid feministlisi eesmärgi. Naised, töötades heade tagajärgedega teaduslikkudel aladel ja mitmesugustes kultuurilistes ja majanduslikkudes ettevõtetes kõrvalt meestega, suudavad tõendada naise üheväärsust mehega.

Rahvusvahelise naisliikumise siht — ära hoida sõda, ligendades kõiki maailma rahvaid üksteisele, arendades nende vahel sõprust ning paremat üksteise mõistmist — on

ka akadeemiliste naiste liitumise sihiks. Akad. naistele on osaks saanud eriline soodustus omada kõrgemat haridust, tungida teadusesse, mis juba oma iseloomult on rahvusvaheline, ega piirdu territooriumi ja rahvustega; siis on loomulik, et akad. naistel on kõige kergem leida ühist platvormi koostöötamiseks ja rahvaste vastastikuse arusaamise, usalduse, austuse ja sõpurse süvendamiseks. Iga-aastased nõukogu istangud, kongressid, klubimajad suuremates linnades, vastastikkune abi välismaal reisimisel, õpetajate vahetus, stipendiumid välismaal õppimiseks jne., need kõik tüürivad rahvaste rahusadamasse.

Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing, mis tegutseb viiendat aastat, on püüdnud jõudu mööda kaasa aidata R. A. N. Liidu ühistele ettevõtetele, töötades tihedas kontaktis Liidu juhatuses ja üksikute komiteedega. Kõige rohkem koostööd on annud meie hariduse ja vaimlise kostöö toimkonnad. Oma liikmete toetamiseks ja teadusliku töö edendamiseks on põhi pandud omavahelisele toetuse ja stipendiumi fondidele. Mitmele liikmele on muretsetud välismaa akad. naiste ühingute stipendiume, mis võimaldanud neile edasiõppimist Ameerika ja Inglismaa ülikoolides, tutvuneda nende maade kultuuriga ja rahvaste omapäraga.

Perekonnaseaduse eelnõu koostamisel on naisjuristid innuga kaasa töötanud tsiviilseadustiku komisjonis ja asjaosalistes ringkondades selgitanud abielunaise ja lapse õigus-

liku seisukorra parandamise vajadust, ning tutvustanud neid moodsate perekonna ja vallaslaste seadustega Põhjamail.

Ühing katsub leida naistele töövõimalusi ja muretseta neile pääsu ametaladele, mis põhiseadusega neile lubatud, kuid faktilise olukorra järele kättesaamatud.

Ühiste ideede ja teede leidmiseks, vastastikuseks õhutamiseks ja enesenrendamiseks ning sõprussidemete loomiseks korraldab ühing liikmetele klubiõhtuid, kus kuulatakse referaate, vahetatakse mõtteid ja püütakse lahendada ühiseid probleeme.

Nagu kõigest sellest näha, on akad. naiste eriliseks huviks naise hariduse süvendamine ja teadusliku töö edendamine, taotledes seega ka kõigi feministlikkude organisatsioonide ühiseid lõppsihte. Seepärast on ka E. A. N. Ühing heal meelel töötanud koos teiste naisorganisatsioonidega Eestis. Kõige rohkem ühiseid koostöötamise aluseid on leitud Naisliiduga — Eesti kõige vanema naiskeskkonnadega, kes nüüd uhkusega võib tagasi vaadata oma kümneaastasele rasketele, kuid tagajärjerrikkale tööle. Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu on eriline rõõm õnnitleda juubilari nende saavutuste puhul, mis temale osaks saanud selle esimese aastakümne kestel ning soovida jõudu ja visadust veel suuremateks saavutusteks tulevikus.

Alma Martin.

E. A. N. Ü. juhataja.

Eesti Naisliidu töö tervishoiu ja hoolekande alal.

Eesti Naisliit pühitseb oma tegevuse kümneaastast kestvust.

Nagu igal juubelipeol, nii ka Liidu tähtsal päeval tuletatakse meelde juubilari kümne aasta jooksul tehtud töid, hinnatakse selle töö tulemusi.

E. N. Liidu töö on suur, laialdane ja mitmekesine. E. N. Liidus on leidnud elavat vastukaja kõik puudused, hädad ja haigused, mis riivavad perekonda, naisi ja lapsi; kõik õigused ja seadused, mis puudutavad naisi, antud naistele ehk mis piiranud naiste tööd. „Kus häda näed laita, seal tule ja aita,“ on E. N. Liidu lipukirjaks olnud. Kohustun meelde tuletada lühidas kokkuvõttes E. N. Liidu tööd tervishoiu ja hoolekande alal.

Tunnistades tervishoiu suurt tähtsust rahva elus, eestkätt aga naiste ja laste tervis-

hoiu, sest neil on suuremaid ülesandeid täita — rahva tulevikku luua; tunnistades emade ja laste kaitse vajadust, pühendas E. N. Liit juba algusest peale suurt tähelepanu ja tööd nendele kahele küsimusele. E. N. Liidu juures moodustati esimese komisjonina tervishoiu ja hoolekande komisjon, kelle ülesandeks tehti tervishoiu ja emade- ning lastekaitse küsimusi töö kavasse võtta, uusi abinõusid luua, ettepanekuid teha, algatada, seltskonda sellele tööle virgutada ja kaasa tõmmata. Selle komisjoni esimeseks juhatajaks oli pr. Ida Hellat, komisjoni liikmeteks pr. Johanna Päts, pr. Veiler, pr. Einbund, dr. Katarina Otto, veidi hiljem tulid juurde dr. Emma Lasberg, pr. Treilman, nende ridade kirjutaja, kusjuures endistest liikmetest mõned elukoha muutmisel ehk ajapuudusel komisjo-

nist lahkusid. Nii lahkus 1920. aastal, ärasõites Soome, esimene juhataja pr. Ida Helat, millele järgnes pr. Johanna Pätsi komisjoni juhatajaks valimine. Peale kaheaastast komisjoni tööde juhatamist palus ka tema vabastada ennast juhatamisest, uueks juhatajaks valiti nende ridade kirjutaja.

Kuna peale sõda ja revolutsiooni tõusis suguhaigete arv, asus komisjon eestkätt II. Naiskongressil vastuvõetud prostitutsiooni ja suguhaiguste kohta käivate resolutsioonide täitmisele.

Komisjon korraldas selgitavaid loenguid suguhaiguste kohta meeste ja naistele eriti, tegi katset kooliarstide kaudu selgitada seda pahet ka keskkooli kõrgemate klasside õpilastele; muretsetes ajalehti, asutas raamatukogu ja tegi algatust tasulist tööd muretseda sundusliku ravitsuse alla kuuluvatele haigetele suguhaiguste haiglas. Kuna prostitutsioon suuremaid suguhaiguste levitajaid, astuti samme nii Tallinna linnavalitsuses, kui ka sotsiaalministeeriumis korraldusi teha selle pahega võitlemiseks.

Järgmiseks korraldati Tallinnas esimesed lastehoiu kursused. See algatus leidis vastukaja ka mujal, mitmed seltsid avaldasid kursuste toimepaneku soovi.

Tervishoiu teadmiste levitamiseks, mille varal suudaks rahvas enda tervist hoida ja kaitsta, astuti samme alalise tervishoiu arstiinstruktori palkamiseks, sotsiaalministeeriumi lahkel nõusolekul ja piiriäärsete maade kultuurkapitali juhatuse rahalisel toetusel palgati naisarst-instruktor, kes asus korraldama üksikuid loenguid ja kahenädalalisi tervishoiu ja lastehoiu kursused, eestkätt meie kodumaa, tol ajal, pimedamas nurgas — Petserimaal.

1925. a. peeti 25 kursust, kuulajate arv 1903, 1924. aastal peeti 6 kursust, kuulajate arv 508, 1925. aastal peeti 17 kursust, kuulajate arv 4419, 1926. aastal peeti 7 kursust, kuulajate arv 1562.

E. N. Liidu komisjoni poolt algatatud töö — tervishoiu teadmiste levitamisel rahvas, on tunnustust leidnud. Seda tööd jätkavad praegu Tervishoiu Muuseum, Punane Rist ja Naiskodukaitse. E. N. Liidu komisjon esines ettepanekuga haridusministeeriumile korraldada kesk- ja kutsekoolide viimastes klassides tervishoiu ja lastehoiu õppetunnid, mis alates 1925. aastast ka õppekavadesse vastu võeti.

Et peale sõda kasvas vanemateta ja maha jäetud laste arv, ühiste kodude asutamine aga nõuaks suurt kulu ja ei suudaks siiski

kõiki nõudeid täita, otsustas komisjon algatust teha laste kasvatusele andmisega perekondadesse tasu eest. Vastava palvega toetuse saamiseks esineti sotsiaalministrile, kusjuures lisati ka komisjoni poolt selle töö korraldamise kindel kava. See esimene katse tehti 1925. aastal. Kuigi alguses ministeerium veidi umbusaldusega selle katsele suhtus, näitas E. N. Liidu komisjoni töö, visa töö sel alal, et Liit pole arvamistes eksinud, — katse andis häid tagajärgi.

1926. aastal teatas ministeerium ringkirjaga üle riigi kõikidele hoolekande asutustele ja organisatsioonidele laste kasvatamisest perekondades, kui ühest soovitatavast viisist laste hoolekande alal. Nii on ka see E. N. Liidu algatus tunnustust leidnud ja tänini, nii riikliste asutuste kui ka seltskondliste organisatsioonide poolt jätkatud.

E. N. Liidu algatusel avati „Tütarlaste kodu“, mis nii mõndagi last päästis tänavelust. See „Tütarlaste kodu“ asub nüüd väljaspool Tallinat ja kuulub sotsiaalministeeriumile.

Et emadele appi tulla, nende laste kasvatamisel, esines E. N. Liidu komisjon sotsiaalministeeriumile palvega, lubada Liidul avada Petserimaal esimene emade ja laste nõuandepunkt, kus emad saaks nõu, õpetust ja ka arstiabi. Ministeeriumi nõusolekul avati 1925. a. Petserimaal, Vilo vallas esimene seesugune punkt. Punkti juhatama asus naisarst. Peale arsti töötab punkti juures õde-ämmaemand. Varsti esinesid Petserimaa elanikud Liidule palvega, avada veel teine seesugune punkt. Ministeeriumi lahkel nõusolekul avas E. N. Liit teise punkti Meremäe vallas 1927. aastal, missugune allub kah esimese punkti arstile, kus töötab aga alaliselt teine õde-ämmaemand. Tarvidus seesuguste nõuandepunktide järele on suur, mis selgub punktide aruannetest, milledest on näha ka, et punktide abi tarvitavad kõik kohalikud elanikud rahvuse peale vaatamata ja et personaalil tuleb abi anda, mitte ainult emadele ja lastele, vaid kõigile kes arstiabi vajavad.

Ka see E. N. Liidu algatus on järeleaimamist leidnud, iseäranis naisorganisatsioonide poolt. Üle riigi on meil 14 emade ja laste nõuandepunkti, nendest mitmed kohalikkude naiseltside algatusel loodud, nagu Pärnus, Viljandis, Nõmmel j. t.

Juba komisjoai töö algul tundus komisjoni liikmetel vajadus ühe asutuse ehk organisatsiooni järele, kuhu kuuluksid kõik asutused ja seltsid, kelle töökavas ka emade- ja lastekaitse. Esineti ka vastava

ettepanekuga sotsiaalministeeriumile seesuguse keskkoha loomiseks. 1926. aasta lõpul tõsteti see küsimus ministeeriumi poolt üles. Ja 1927. aasta algul sai ühiselt ministeeriumiga ja seltskondliste organisatsioonidega loodud komisjonis välja töötatud ja vastu võetud kava järgi asutatud „Üleriikline Lastehoolekande Keskkorraldus“. Enne kui keskkorralduse põhikiri lõpulikult vastu võeti, sai E. N. Liidu ettepanekul ja sotsiaalministeeriumi korraldusel kokku kutsutud esimene ülemaaline „lastehoolekande päev“ Tallinnas, kus see küsimus igakülgsele arutusele tuli, samuti laste kasvatus perekondades tasu eest.

Keskkorralduse asutajateks liikmeteks olid: sotsiaalministeerium, omavalitsused ja üleriiklikud organisatsioonid, nagu Punane Rist, E. N. Liit, Lastekaitse Ühing, Vene Heategev Selts, Raudteelaste Ühing. Keskkorralduse ülesandeks on: ülemaaliselt juhtida ja ühtlustada, vastavates seadustes ja määrustes ettenähtud piires laste hoolekande ja -kaitse tööd, kasutades kõiki juba olevaid võimalusi ja luues uusi, hoolekannet vajavate laste majandusliku, tervisliku, kasvatusliku ja õigusliku seisukorra parandamiseks.

Naisliit võtab alaliselt osa Keskkorralduse töödest oma esitaja kaudu. Liidu esitaja on Keskkorralduse poolt valitud ka Balti riikide lastekaitse komiteesse; on osa võtnud „Lastehoolekande päevist“, mis meil iga kahe aasta järele korraldatakse, niisama ka „Emade- ja lastekaitse kongressist“, mis peetud Riias 1928. aastal. Naisliit on võtnud osa riiklikust seadusandlusest hoolekande alal, on alati kaasa aidanud omavalitsuse ja seltskonna töödele ja algatustele, millede sihiks tervishoid, emade- ja lastekaitse; nii on Naisliit osa võtnud tervishoiu ja hoole-

Dr. Alma Rostfeld-Säkk,
Naisliidu sotsiaalkomisjoni juhataja.

kande näitusest, näitusest „Väike laps“, tervishoiu nädalast; on olnud alalises kirjavahe- tuses rahvusvahelise tervishoiu bürooga, mis asub Genfis. Seesugune on olnud juubilari töö lühidalt kokkuvõetult ja nimetamata jät- tes lugematuid vähemaid samme ja algatusi, ainult ühes tema tegevusharus, tervishoiu ja hoolekande alal. Sellest kokkuvõttest on näha, et Eesti Naisliit on eestkätt naiste kaitsja, naiste avitaja. Naisliit ei ole mitte heate- gev asutus, vaid ideeline, algataja, looja, — siiski ka selle tööga on ta suutnud palju head teha ja seltskonna, iseäranis naiste ja laste suurt tänu teenida.

Dr. A. Rostfeld-Säkk.

Meie naiskongressid.

Naiskongressid Eestis on kujunenud kõi- kide organiseeritud naiste ühiseks esinduseks. Nende kokkukutsumine on tihedalt seotud E. Naisliiduga ja saanud traditsiooniliseks. Iga viie aasta möödudes Naisliidu algatusel ja teiste organisatsioonide kaaskorraldusel kohtavad kõik organiseeritud naisesindajad. Käesoleval aastal peetav kongress langeb üht- te Liidu kümnennda aastapäevaga. Seal ava- neb Liidul võimalus tutvustada kõiki kongres- sist osavõtjaid oma kümneaastase tegevusega,

missugune on olnud töö- ja murerohke, üht- lasi aga viljarikas.

Naiskongressid on saanud naiste ühiskond-liku töö demonstreerimiseks; selle töö sihtide selgitamine ja suuna määramine on olnud üksmeelne ja teadlik. Naise osavõtt seltskond-likust tööst oli laialdane ja mitmekesine am- mu enne esimesi naiskongresse, juba Vene valitsuse ajal. Tol ajal tohtisime meie avalik- kult töötada ainult kõige ilmsüütumatel ala- del: hariduse-, muusika-, laulu- ja põllu-

meesteseltsides. Tõsisemate rahvuspoliitiliste ja kultuuriliste küsimuste avalik käsitlemine oli keelatud toleaege valitsuse poolt. Arusaadaval põhjusel ei saanud ka naised kokku tulla ülemaaliselt, et pidada nõu oma töö huvipiirkonda kuuluvate küsimuste kohta. Iga-sugune sellelaadiline algatus oli karistatav.

Suure Vene revolutsiooni saavutusena sai ka naistel võimalikuks astuda kokku ühisele nõupidamisele Tartus, 27. ja 28. mail 1917 a. Puhkev kevadine loodus, sirelilõhn ja kevadiste õite küllus ümbritses meie esimese kongressi päevi. Samuti kevadine ja meeleoluriras oli ka naise poliitilise iseteadvuse ärkamine. See kongress kandis puht poliitilist laadi, ta otsused olid julged ja teadlikud. Meie ei arutanud ainult naispoliitilisi küsimusi, vaid võeti käsitlusele ja hindamisele meie maa ja rahva üldpoliitiline seisukord. Eesti riiki ei olnud veel. Meie maa oli suure Vene riigi provints. Meie tähtsamad rahvategelased, praegused poliitikamehed, otsisid veel vastavat valitsemisvormi meie maale.

Meil, naistel oli aga juba kongressil selge, et meie maa ei tohi jääda Vene riigi provintiks. Meie riiklik ja rahvuslik enesemääramine peab kindlustatud olema seadusandlikult. Siis kui meie rahvas veel ei julenud unistada iseseisvast riigist, nõudis I Naiskongress Eestile iseseisva osariigi õigused föderatiivses Vene vabariigis. See oli suur ja tähtis riigipoliitiline otsus! I kongress oli täiel määral naise poliitiline ärkamine, tema lootuste ja unistuste teostamine revolutsiooni ilusal kevadel.

Neile õnne ja lootuste aegadele järgnesid kolm vaeva- ja võitlusrikast aastat. Ajutiselt valitses meie maad toores, enamline võim, sellele järgnes rusuv Saksa okupatsioon.

Kangelaslik vabadussõda palju suurema vaenlase vastu tõi meile riiklise iseseisvuse. Nüüd haaras naine vapralt kinni riigiloomise tööst, kandes ühes mehega kõiki sõjaraskusi. Ta töötas ennatsalgavalt kodus, põllul, väerinna seljataga kõigis abiorganisatsioonides, varustades toidu ja riietega meie sõdureid.

Üksikute naisorganisatsioonide töö korraldus ümber vastavalt aja nõuetele, kõik loov jõud rakendati kodukaitseks. Alles peale rahu saabumist võisid asuda naised uuesti oma endisele tööle.

Kahe Asutava Kogu naisliikme kaudu tegi Rahvusvaheline Naisliit Eesti naistele ettepaneku ühineda, asutada oma rahvuslik liit ja astuda rahvus-

vahelisse liitu. Eesti Naisliidu asutamise vajadus sai II Naiskongressi kokkukutsumise üheks tähtsamaks põhjuseks. Teine kongress peeti Tallinnas 13. ja 14. novembril 1920. a. Ta möödus asutamise tähe all. Sellel kongressil pandi alus Eesti rahvuslikule Naisliidule, seega ka kindel põhi ühest keskkohast korraldatud ja juhitud naisliikumisele Eestis. Naisliikumises on märgata sellest ajast alates kiiret arenemist ja tõusvat hoogu. Üle kogu maa asutatakse uusi naisorganisatsioone. Naised võtavad osa rohkearvuliselt kõigist kultuuriliste ja haridusliste sihtidega töötavatest segaseltsidest. Järgnesid viis töörikat aastat naiste arendamise, nende kutseoskuse tõstmise, hoolekande, tervishoiu ja õigusliku seisukorra parandamise aladel. Selle töö tsentrumiks oli Liit, mille ümber koondusid kõik üksikud naisorganisatsioonid.

Kolmas kongress astus kokku Tallinnas 30. ja 31. okt. 1925 a. Need olid naiste üksmeelse ja tõsise töö suurpäevad. Õiguslised küsimused olid kongressi kavas tähtsamal kohal. Peeti selgitavaid referaate õigustest, mida lähem seadusandlus peab kindlustama naistele. Samuti leidsid käsitlust hariduse, kasvatuse, hoolekande, tervishoiu ja rida muid tähtsaid küsimusi. Esineti kindlate seisukohtadega resolutsioonide kaudu, mis kõik kinnitati kongressi poolt ühel häälel ja saadeti seisukoha võtmiseks vastavatele ametiasutustele. Ühtlasi anti aru sellel kongressil naisorganisatsioonide tööst möödunud viie aasta jooksul. See töö oli olnud suur ja laialatuslik. Oli asutatud uusi ülemaalse tähtsusega keskorganisatsioone, nagu: Kristlik Noorte Naisühing, Naiste Karskusliit, Saksa Naisliit, Vene Naisühing, Õdede ühing ja teisi.

Kongressi tähtsust ja naiste töö väärtust hindasid kõrgelt meie valitsuse esindajad. Härra Riigivanem omas tervituskõnes toonitas: „Vaatomata sellele, et põhiseaduses üheõiguluse põhimõte on läbi viidud, ei ole veel küllalt poliitiliste õiguste omamisest, vaid neid peab kasutama. Ainult siis õigused võivad olla jäädavad. Järel on rida kitsendusi eraõiguslikul alal, mis tulevad kaotada. Naiste seisukord Eestis on võrreldav rügemendi omaga, kes vaenlase maal on võitnud hea seisukoha, mida aga on vaja kindlustada, kuna ta muidu võib minna kaduma.” Neis riigivanema sõnades on palju ergutavat tõtt. Kõik teised valitsuse liikmed tunnustasid üksmeelselt naiste suurt tööd tervishoiu, hoolekande, hariduse ja välispoliitika aladel. Naised olid pannud liikuma uusi ideesid, neid algatanud

ja kaasa tõmmanud keskvalitsust. See töö on olnud tähtsam ja suurem, kui silmapilkselt osatakse arvata, ja tagajärjed ilmuvad alles pikkade aastakümnete jooksul. Ei taha oletada, et kõik need naistele öeldud soojad tänuõnad olid vaid meelitus. Neis peitub kindlasti õiglast ja ausameelset naiste töö hinnangut.

Mida ootame siis nüüd IV kongressilt? Neljas naiskongress peab võtma revideerimisele eelmistel kongressidel algatatud mõtted ja otsused, ta peab jälgima, kui palju neist meie soovidest on saanud teoks, missugused takistused on seisnud ees meie püüete läbi viimisel ja kuidas neid kõrvaldada. Ta tahab ühtlasi anda ülevaate tööst, mis naised on suutnud teha viimase viie aasta kestel ühiskonna kasuks. Ühte asja julgeme eeldada avansina, et naiste ühiskondlikud ettevõt-

ted on laienenud ja nende töö süvenenud. Eriti suureks on kasvanud kaks üleriiklist organisatsiooni: Kodukaitse ja Maanaiste Keskseks. Akadeemilised naised on loonud oma keskkondise.

Naiste algatusel ja osavõtul on tekkinud hulk sega keskkorraldusi, neist tähtsamad on: Üleriiklik Lastehoolekande keskkorraldus, Kodutööstuse Edendamise keskselts ja teised.

Naine on tunginud ellu, ta iseteadvus ja julgus on kasvanud. Ta on rikastanud oma vaimuga avalikku elu, oma tööga meie ühiskonda. Eesti on väike ja vaene. Ta peab kasutama ja hindama iga üksikut loovat vaimu ja kehalist jõudu. Kuidas kõiki neid jõude kõige produktiivsemalt tööle rakendada naiste kui ka riigi ja rahva kasuks, neid sihtjooni ootame neljandalt kongressilt.

Johanna Päts.

Mälestus ühest ilusast päevast.

Halli argipäeva askelduste vahele elus kogub pidulikke päevi ja meeleolu momente, millest jätkub hingele jõudu ja päikesepaistet hallidel päevadelgi praktiliste ülesannete täitmiseks. Mälestused neist ülendavaist päivist ja hetkeist on kui kaunid pildid, mida korduvalt vaadeldakse, millest ainus meeletuletus kutsub meis elama tunded, samad kui mälestuse sünnihetkel.

Mõeldes tagasi Naisliidu mitmekesisele ja rikkalikule tegevusele aastate kestes, tahaksin meeleldi märkida üht ilusat päeva, mis jääb meeltülendavana mälestusena muude kaunite päevade ritta.

See oli septembri algul 1926 a. Ilus sügispäev, kollaste langevate lehtedega metsades, aedades, puisteedel; ilus sügispäev selle kaduviku meeleoluga, mida tunneme, nähes esimesi langevaid värvilisi lehti, kantud nukurast sügistuulest kõnniteedele, koltunud rohule lillelise vaibana.

Sel ilusal septembrikuu pühapäeval naisorganisatsioonide esindajad kogunesid pühalikus hardumuses Vändra surnuaia vaiksele paigale, oma eestvõitleja Lilli Suburgi hauale, et mälestada teda, kes oli teeavajaks naisharidusele, kes oli kutsujaks ja virgutajaks kaasaegseile, eeskujuks oma püüete ja sihikindlusega järeltulejatele naistele. Naisliidu algatusel, õhutusel ja naisorganisatsioonide toetusel oli püstitatud tagasihoidlik kuid nägus hauasammas esimesele iseteadvale nai-

sele, kes väsimatult võitles oma ideaalide eest, otsides teid ja võimalusi nende teostamiseks ja, kui pioneer, kannatas vastaste pilkeid ja naeru, jäädes kindlaks omile aadetele. Eks esimesed võitlejad, esirinnas sammujad, pane kaalule palju, kuid läbi murdes vabastavad teistele tee.

Nüüd, aastate järele, peale Lilli Suburgi elutöö lõppu, olid paljude organiseeritud naiste esindajad tulnud kokku ühistes lugupidamise ja austuse tunnetes hauasamba avamisele. Need naised, kes sel päeval leidsid tee oma lugupeetud eelkäija hauale, väljendasid sügavaid tänutundeid eneste ja oma volitajate nimel Lilli Suburgi elutööle. Soojad järelhüüded kõlasid karges sügiseses õhus ühiste tänuavaldistena ja kogu see ühemeelne vaikne auavaldus hauasamba juures liitis naiste südamed ja meeled kindlamalt nende ideaalide külge, mille eest võitles Lilli Suburg. See ühine palverännak oli kui naiste töotus, jätkata poolelijäänud tööd naishariduse ja naisliikumise alal.

Sõites tagasi Vändrast oma kodukohtadele läbi öise kodumaa maastiku, sõidukite lõõmavate tulede valgustusel, süvenes päevane meeleolu oma haripunkti. Läbielatud tunded ja muljed said segamatult areneda ilusaks tõeks: Lilli Suburgi elutöö ja ideed on leidnud kajastuse ja tunnustuse naiste seas ja naised on väärikselt jäädvustanud tema mälestuse.

Linda Einbund.

Kui saabusin kaugelt.

Hulk aastaid tagasi veetsin uustulnukana mõned päevad Tallinnas, uurides naisjõudude koondamise- ja organiseerimisevõimalusi Eestis.

Vilumatuist kätest libises ülesanne lahendamatuks välja.

Püsis vaid aastaid rida mälestisi naiste tollaegseist abituist esinemisist, naiivseist kõnelusist ja veidi koomilisist situatsioonest koosolekul, millel pidi olema põhjanev tähtsus.

Võõrsil tumenesid, peaaegu küstusid Eesti naisõiguse, naisliikumise ideed.

Ent kümne aasta eest, kui saabusin merede tagant kodumaale ja leidsin Eesti saamise- ning loomisepalavikus, tõusis taas võimas tung rääkida naistega, töötada, võidelda koos nendega kõige nimel, mis ehib elu õilsast küljest.

Olid parajasti kongressipäevad, kui siirdusin naistekoosolekule.

Tundmatuna, erapooletuna pealt kuulates ei suutnud süveneda üksisajadesse, kuid seda reljeefsemalt paistis silma naiste üldise vaimlise tasapinna tõus. Abitult mõttevallas ringikobavaist naisolevust, kellega aastate eest pidasime Tallinnas koosolekut, olid vormunud sihikindlad, veendumud naisliikumise pooldajad; mõnedest isegi juhid.

Viis, kuidas nad juhtisid koosolekut, kuidas vaidlesid ja esitasid resolutsioone, oli põhimõttelikult erinev tollest viisist, mis oli aastate eest tarvitata; ta oli iseteadev, asjalik.

Vaimustusin nähtu ja kuuldu mõjul ääre-

tult. Sealsamas improviseeritud tulise kõne näol tahtis vaimustus tungida esile, kuid vormilistel põhjustel ei võimaldatud seda: oleme külm rahvas...

Katsusin ühes kohalikus lehes avaldada värskeid, ülekeevaid muljeid. Ei trükitud: otsustajaks osutus inimene, kes ei jaganud kirjutise autori vaimustust: ta vaatas loomulikult asja detailsemalt, ligemalt, kui võõrsilt saabuja.

Räägiti, et too inimene olla olnud naine... Jahedus jahutab tulisemagi entusiasti. Jäin pealtvaatajaks mitme aasta kestel.

Lõpuks tõmmati ometi kaasa.

Naisliidu vaimline juht mõistab veenda, oskab vilunud käega heita ideelist lassot...

Hea on olla ka väikesekski kivikeseks impoosantses, lootustäratavas ehitises, mida nimetame Eesti Naisliiduks.

Ülev on olla naiste ideeriigi armunud laulikuks ja vesta — kas või ainult joone all — kõigest väärtuslikust ning suursugusest, mida saavutanud ja saavutavad eesti naised.

Ent sooviksin siiski veel kord vaadelda kogu meie naisteilma kultuurilisi võite, ta edu ja kasvu värske objektiivsusega, vabana igasugusest kõrvalmõjust — see oleks suur vaimline nauding omaette — nii, nagu kümne aasta eest.

Tahaksin alati olla nii põhjalikult vaimustunud nagu siis, kuid ilma pärastise pettumusega...

Tahaksin puhtahingeliselt uskuda ja loota nii, nagu siis, kui saabusin kaugelt...

Julie Steinmann.

Naisorganisatsioonid kutsehariduse teostajaina.

Aastat 25—30 tagasi ei tuntud meie naiste laialdasemais hulgis vajadust kutsehariduse järele. Ainelist iseseisvust ja rippumatust ei peetud vajalikuks, mis oli tingitud tookordsist elamustingimustest, kuid mitte vähem ka valitsevaist vaateist naise üleandest. Ja kui ka naisele oli võimaldatud teotseda kutseliselt, siis ainult mõnel üksikul alal, nagu õpetajana ja kasvatajana kooles ja kodus.

Loomulikult olid seetõttu ka tundmatud kutselikku haridust taotlevad õppeasutised, olevad aga kättesaamatud nai-

sile, kui mitte arvesse võtta hilisemast ajast päritolevaid eraisikute poolt ülalpeetavaid kursusi, kõrgemate teaduste omandamiseks, milledest osavõtt naisile oli lubatud.

Tõeliselt vajalikuks muutus kutsehariduse omandamine naissoole alles sõja aastail, mil hulgaliselt naisi paratamatult jäi ilma otsekoheste toitjate, meheta. Teiseks tuli naisel meest asetada mitmesuguseil aladel ja kui mees, vabanedes sõjategevusest, asus oma otsekoheste ülesannete täitmisele, siis ilmnesid muud põhjused,

mis naist ei lubanud taanduda endisele seisukohale, vaid sundisid teda jääma alguses vast juhuslikult valitud kutsetöö juurde. Ja mitte üksi seda, naine oli sunnitud tungima ka paljudele muudele aladele, mis seni eranditult kuulusid mehile. Olulisimaist põhjustist tuleks nimetada majanduslikku kitsikust, kuid see pole siiski ainuke. veel mõjuvamaks võib pidada vaadete ümberkujunemist, naise võimete ja ülesannete ümberhinnangut, samuti ka naise enese huvide ja kalduvuste avardumist. Välisilmaga ja sellega ühenduses olevate ülesannetega tutvudes, need huvid ja kalduvused nagu vabanesisid mingist surutisest, mis neid oli varjul hoidnud ja tagasi tõrjunud sajandite jooksul.

Kuid siiski ei saa pidada sõda ja sellega kaasas käivaid nähteid põhjuseks, mis vabastasid naise kodu kitsapiirdelisest huvideringist. Sõda on siin seekord ainult kiirendanud loomulikku asjade käiku ja rutemini soodustanud olukordi naise elus, mis nii kui nii oleks sündinud kuigi pikema aja jooksul, sest kõik eeldused selleks olid olemas. Tuletame meelde, kuis peale 5. aastat, mil esmakordselt puhusid meie rahva üldisest surutisest vabanemist enustavad tuuled, nii mõnigi meie naisist siirdus välismaile õpingute otstarbel neil aladel, mis siin olid tundmatud, või muidu naisele kättesaamatud. Nende arv ei olnud küll suur, (nende hulgas: Marie Reisik, Leeni Ploompuu-Vesterinen, Johanna Rebane-Sild, Mari Raamot, Marie Sapas, Juuli Suits, Minni Kurs-Olesk nende ridade kirjutaja ja veel teisi), kuid küllaldane, et võida ära märkida aega, mil üldine arusaamine kutsetöö tähtsusest sai oma alguse. Samuti näeme samal ajal naisi töötamas koos mehiga neil, küll vähestel lühemaajalisil kursusil, mis siin ja seal korraldati. Suureks tõukeks naiskäsitöö alade tekkimisele on olnud Tartu E. Põllumeeste Seltsi poolt korraldatud esimesed käsitöökursused 1905/6 aastail, mille eest küll tänu võlgname Dr. O. Kaldale. Muide, see ei ole ainukene Dr. O. Kalda teene meie naise kutsehariduse levinemisel, sest mitte vähesed neist esimesist teerajajaist ei viidud just tema soojal õhutusel ja kaasaabil nende kutseliste ülesannete juurde.

Kõigi eelpoolnimetatuga ühenduses võime ära märkida, et samasse ajajärku langeb ka meie naiste organiseerimisalgus, seega naisliikumise algus. Ja kui sil-

Alma Johanson,

Tartu Naisühingu käsitöökooli juhataja.

mas pidada, et naisliikumise üks põhialusist on olnud võidelda naise ainelise iseseisvuse ja rippumatuse eest, nii-ideeliselt kui ka reaalselt, siis võime seega kinnitada asja käikude kõige loomulikumat ühtesattumist. Meie vähemalt ei tunne omi naisorganisatsioone teisiti, kui taotlemas kutseoskuslisi sihte nii ehk teisiti, ühel ehk teisel alal ja see kõik võiks olla kindlaks tõendiseks, et juba enne sõda ja ilma selle suure murranguta meie naise hariduskäigus oli valmimas uus suund. Kui pooleteise aastakümne jooksul ei jõutud suurte tulemusteni, siis ainult tänu tookordistele piiratud võimalustele.

Vaevalt paariteistkümnne aasta jooksul on teostunud naiskutsekoolide võrk, kõigi haridusasutuste ukсед on avatud naisile. Ei saa ette kujutada nii kiiret arenemiskäiku ilma vajalise eelvalmistuseta. Ja see eelvalmistus sündis juba siis, kui veel ei olnud välist survet, kus maksvusele pää-

seda püüdis ainult loomulik ja terve naise sotsiaalne tunne.

Kui nüüd asuda reaalsete nähete loetlemisele, mis pärit sest eelvalmimise ajajärgust, siis võiksime eestkätt nimetada, peale, juba ülevalpool esitatute, Tartu Naisseltsi (1907 a.) algatust mitmesugustel naiskäsitöö aladel, M. Sapase asut. aiamajanduskooli 1910 a., M. Raamoti kodumajanduskooli 1911 a. Siin näeme esitatuna neid alasid, mis moodustavad peaülesandeid meie praeguseis naiskutsekooles. Võtame seejuures veel arvesse, et tookord kõigil tuli arvestada ainult enese aineliste võimalustega, siis ei saa jätta alla kriipsutamata nende ettevõtete elujõulikkust, mis kogemusilt pidi saama väarikaks aluseks meie naiskoolele üldse. Ja need ettevõtted on puhtal kujul sündinud naiste algatusel.

Meie riikliku iseseisvuse algusel, mil haridusministeerium koolide korraldamise ja juhtimise võttis enese kätte, registreeriti esimese naiskutsekoolina naisorgani-

satsiooni poolt ellukutsutud õppeasutis ja nimelt Tartu naisühingu käsitöökool, varsti peale selle Tartu naisseltsi majapidamise kool, vähe hiljem Võru naisseltsi naiskutsekool. Hiljem on juurde tulnud nii riigi- kui ka omavalitsuste poolt ellukutsutud õppeasutused, kuid nim. erakoolle ei ole tehtud mingisuguseid kitsendusi. Meie haridust juhtivad jõud on igakülgsest nende arenemist soodustanud ja ka nende õiguslikku seisukorda kindlustanud üheväärselt teistega. See lubab meid uskuda meie naiste võimisesse ja paremasse tahtmisse mõjuvalt kaasa aidata ise oma soo kutsehariduse edendamisel. Naisliit, pühitsedes oma kümne aastast juubelit, võib rahuldustundega tagasi vaadata meie naiskoondiste tegevusele. Võib aga ka hellitada lootust, et meie naiskoondistel küllalt head tahtmist ja jõudu on veel suurema ulatuslisimaiks ettevõteteiks, mis meie naiste sotsiaalset seisukorda tunduvamalt kindlustada võib.

Alma Johanson.

Rahvusvahelise Naisliidu tähtsaim põhimõte.

Rahvusvahelise Naisliidu asutajad deklareerisid 1888. aastal Washingtonis: „Meie, kogu maailma naiselindajad, usume kindlasti, et inimsoo head käekäiku aitab edendada suurem rahvastevaheline arusaamine ja mõtlemisviisi ühtlus ning sellepärast usume meie ka, et üleilmselt organiseeritud naisliikumine on suurimaks toeks perekonna ja riigi hüvedele. Selles omas usus ühineme meie Rahvusvaheliseks Naisliiduks ning meie peamiseks püüdeks on Kuldse Reegli elluviimine ühiskonnas, rahvaste kombetes ja seadustes. Kuldne Reegel tähendab: „Tee teistele, mis sa tahad et sulle tehtaks.”

Sellele deklaratsioonile järgnes kohe Rahvusvahelise Naisliidu põhikirja väljatöötamine, missugune on väga sarnane Rahvasteliidu omale. Peab tunnistama, et mitte asjata ei nimetata Rahvusvahelist Naisliitu Rahvasteliidu emaks. Naised üle kogu maailma olid juba ammu veendunud rahvastevahelise sõpruse, arusaamise ja

koostöö tarviduses. Alles maailma suurim katastroof — ilmasõda — küpsetas riigid samale arusaamisele. Rahvasteliidu teokssaamine tähendas naiste suurima ünistuse teostumist ja Rahvusvaheline Naisliit on suure innuga jälginud ja osavõtnud niihästi Rahvasteliidu põhikirja koostamisest kui ka tema tegelikust tööst.

Suure üleilmselise liidu ümber koondunud naised väga erinevatest rahvustest ja elutingimustest töötavad omi kodumail kohalikkudest oludest olenevatel aladel. Nende tegelik töö ja ülesanded võivad olla väga lahkuminevad. Kuid igalpool üle suure, laia maailma juhib nende tööd eelpool nimetatud Kuldne Reegel. Kuldse Reegli kaunis õpetus on ka meie, eesti naiste, ja teiste Rahvusvahelise Naisliiduga ühinenud maade naiste töö ühendavaks lüliks. See ühtekuuluvuse tunne inimsoo ilusamais püüetes lisagu jõudu meie tööle kodumaa kasuks!

Väljaandja: Eesti Naisliit.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1930.